DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 29 juni 1995 *

I mål C-454/93,

angående en begäran enligt artikel 177 i EEG-fördraget från Arbeidshof te Brussel, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiggjorda målet mellan

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening

och

Joop van Gestel,

angående tolkningen av artiklarna 17 och 71.1 b ii i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen (EGT nr L 149, s. 2) såsom denna har ändrats och uppdaterats genom rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT nr L 230, s. 6),

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av F.A. Schockweiler, avdelningsordförande, samt G.F. Mancini, C.N. Kakouris (referent), J.L. Murray och G. Hirsch, domare,

* Rättegångsspråk: nederländska.

generaladvokat: G. Cosmas,
justitiesekreterare: H.A. Rühl, avdelningsdirektör,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— den tyska regeringen genom E. Röder, Ministerialrat vid förbundsekonomiministeriet, och B. Kloke, Regierungsrat vid samma ministerium, båda i egenskap av ombud,

— den franska regeringen genom C. de Salins, sous-directeur vid utrikesministeriets rättsavdelning, och C. Chavance, attaché principal d'administration centrale vid samma avdelning, båda i egenskap av ombud,

— den italienska regeringen genom professor U. Leanza, chef för utrikesministeriets avdelning för internationella tvister, i egenskap av ombud, biträdd av D. Del Gaizo, avvocato dello Stato,

— Europeiska gemenskapernas kommission genom M. Patakia och P. van Nuffel, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att den franska regeringen, företrädd av C. Chavance, den italienska regeringen, företrädd av D. Del Gaizo, och Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av P. van Nuffel, har avgivit muntliga yttranden vid sammanträdet den 9 februari 1995,

och efter att den 6 april 1995 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Genom dom av den 18 november 1993, vilken har inkommit till domstolen den 29 november 1993, har Arbeidshof te Brussel, enligt artikel 177 i EG-fördraget, begärt förhandsavgörande beträffande ett antal frågor angående tolkningen av artiklarna 17 och 71.1 b ii i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen (EGT nr L 149, s. 2) såsom denna har ändrats och uppdaterats genom rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT nr L 230, s. 6, nedan kallad "förordningen").

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (arbetsmarknadsstyrelsen, nedan kallat "RVA") och den nederländske medborgaren J. van Gestel angående RVA: s beslut att inte bevilja honom förmåner vid arbetslöshet enligt artikel 71.1 b ii i förordningen.

3 van Gestel har sedan den 1 juni 1980 arbetat för Smithkline Beecham BV, ett bolag med säte i Nederländerna, där även van Gestel var bosatt.

4 Inför sin tillfälliga förflyttning till ett annat bolag i samma koncern, SA Norden Europe (nedan kallat "Norden"), med säte i Louvain-la-Neuve (Belgien), bosatte han sig i Belgien från slutet av oktober 1988. Han började arbeta där från och med den 1 december samma år.

5 Då van Gestel ville fortsätta att omfattas av det nederländska systemet för social trygghet ingicks en överenskommelse mellan det belgiska socialministeriet och det nederländska arbets- och socialministeriet om att det nederländska systemet för

social trygghet fortsatt skulle tillämpas på denne arbetstagare så länge han var anställd i Belgien, dock längst till den 30 november 1991. Överenskommelsen som ingicks när van Gestel redan var bosatt och arbetade i Belgien grundades på artikel 17 i förordningen, i vilken införs ett undantag från artikel 13.2 a i samma förordning, enligt vilken den som är anställd för arbete inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna medlemsstats lagstiftning.

6 På grund av en omorganisation i Norden blev van Gestel uppsagd den 31 oktober 1990. En ersättning för uppsägningen utbetalades till honom i Nederländerna. Därefter ansökte han hos den belgiska kassan Hulpkas voor Werkloosheidsuitkeringen (hjälpkassa för utbetalning av arbetslöshetsunderstöd) om arbetslöshetsförmåner från och med den 1 november 1990. Han uppgav därvid att han med hänsyn till den ersättning som hade utbetalats i Nederländerna tillfälligt sköt upp sin ansökan om förmåner, men att han önskade att han skulle omfattas av Rijksdienst voor sociale Zekerheids (det belgiska riksförsäkringsverket) försäkring.

7 Denna ansökan avslogs den 7 februari 1991 genom beslut av den regionale arbetslöshetsinspektören i Vilvorde, med motiveringen att van Gestel inte uppfyllde de villkor som stadgas i belgisk rätt, som enligt detta beslut skall tillämpas med stöd av artikel 67 i förordningen.

8 van Gestel överklagade beslutet till Arbeidsrechtbank te Brussel, som genom dom av den 2 december 1991 undanröjde beslutet och förklarade att han hade rätt till förmåner vid arbetslöshet från och med den 1 november 1990. I domen uttalades att "den behöriga institutionen", i den mening som avses i förordningen, var den nederländska institutionen och att van Gestel under hela sin anställningsperiod i Belgien hade varit bosatt där, varför hans situation reglerades av artikel 71.1 b ii och inte av artiklarna 67 och 69 i förordningen.

9 RVA överklagade denna dom till Arbeidshof te Brussel, som ansåg det klarlagt att van Gestel "under sin senaste anställning" var bosatt och arbetade i Belgien.

10 Arbeidshof har påpekat att EG-domstolen i sin dom av den 11 oktober 1984, Guyot (128/83, Rec. s. 3507) har uttalat att artikel 71 i förordningen inte kan tillämpas på en arbetslös person som under sin senaste anställning var bosatt i den medlemsstat där han eller hon var anställd. Arbeidshof är tveksam till om denna tolkning rörande tillämpningsområdet för artikel 71 också gäller i en sådan situation som den i målet inför den nationella domstolen.

11 Då Arbeidshof te Brussel ansåg att målets utgång beror på hur förordningen skall tolkas, har den beslutat att förklara målet vilande och begära att EG-domstolen meddelar förhandsavgörande angående följande fråga:

"Skall artikel 71.1 i förordning (EEG) nr 1408/71 tolkas på så sätt att den inte är tillämplig på arbetslösa arbetstagare som under sin senaste anställning var bosatta i den medlemsstat där de arbetade, även om de behöriga myndigheterna i två medlemsstater, med avvikelse från artikel 13.2 a i nämnda förordning och med tillämpning av artikel 17 i samma förordning, har kommit överens om att den anställde fortfarande skulle omfattas av lagstiftningen om social trygghet i en av dessa medlemsstater, som inte är densamma som den där den arbetslösa personen innehade anställning?

I andra hand och för det fall domstolen skulle anse att den stat som i en sådan situation har utsetts i överenskommelsen om undantag, och som inte är densamma som den där den arbetslösa personen senast arbetade, är den behöriga stat som avses i artikel 71.1, gäller då tolkningen också, och är bestämmelsen i artikel 71.1 b ii tillämplig i ett fall när den nämnda överenskommelsen ingicks då arbetstagaren var bosatt och arbetade inom en och samma medlemsstats territorium, och denne arbetstagare under sin senaste anställning utan avbrott var bosatt och arbetade

i denna medlemsstat, i vilken hans arbetsgivare också var etablerad, och denna medlemsstat enligt överenskommelsen inte är den medlemsstat vars lagstiftning om social trygghet arbetstagaren omfattades av under denna anställning?"

Angående den första frågan

12 Beträffande den situationen att en anställd som inte är gränsarbetare blir helt arbetslös — den fråga som avses i domen om att begära förhandsavgörande — stadgas i artikel 71.1 följande:

"1. En arbetslös person som tidigare var anställd och som under sin senaste anställning var bosatt inom en annan medlemsstats territorium än den behöriga statens skall få förmåner enligt följande bestämmelser:

a) ...

b) i)...

ii) En anställd som inte är gränsarbetare och som blir helt arbetslös och som anmäler sig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen inom den medlemsstats territorium inom vilket han är bosatt eller som återvänder till detta territorium skall få förmåner enligt denna stats lagstiftning som om han senast hade varit anställd där. Institutionen på bosättningsorten skall på egen bekostnad utge dessa förmåner. Om personen har fått rätt till förmåner på bekostnad av den behöriga institutionen i den medlemsstat, vars lagstiftning han senast har omfattats av, skall han dock få förmåner enligt bestämmelserna i artikel 69. Förmåner enligt lagstiftningen i den stat där han är bosatt skall innehållas under varje period under vilken den arbetslöse enligt bestäm-

melserna i artikel 69 kan ansöka om förmåner enligt den lagstiftning som han senast har omfattats av."

13 Denna bestämmelse avser den situationen att den stat som är behörig att utge förmåner vid arbetslöshet inte är den stat där den arbetslösa personen är bosatt. I bestämmelsen görs ingen skillnad mellan om den behöriga staten anges som behörig av det skälet att arbetstagaren har innehaft sin anställning där eller av något annat skäl. Den fråga som uppstår är vilken stat som är behörig i ett fall som det vid den nationella domstolen.

14 Svaret på denna fråga ges i artikel 13 och flera följande i förordningen.

15 Även om den stat som är behörig att utge förmåner vid arbetslöshet i enlighet med artikel 13.2 a i förordningen i princip är den stat där arbetstagaren är anställd, har denna regel fastställts med förbehåll för de undantag som bland annat förekommer i artikel 17 i förordningen.

16 Enligt den sistnämnda bestämmelsen kan två eller flera medlemsstater, dessa staters behöriga myndigheter eller de organ som utses av dessa myndigheter komma överens om att välja en annan behörig stat än den stat i vilken arbetstagarens anställningsort var belägen. I det fall som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen har en sådan överenskommelse ingåtts om att utse Konungariket Nederländerna i stället för Konungariket Belgien, som enligt artikel 13 i princip var behörigt på grund av anställningsorten.

17 Följaktligen är artikel 71.1 b tillämplig när den behöriga staten har utsetts med avvikelse från bestämmelserna i artikel 13 genom en överenskommelse i enlighet med artikel 17 i förordningen.

18 Visserligen har domstolen i den ovan nämnda domen Guyot (punkt 8) uttalat att artikel 71.1 i förordningen endast rör de arbetstagare som var bosatta i en annan medlemsstat än den i vilken de senast var anställda, och synes således göra skillnad mellan anställningsstaten och bosättningsstaten och inte mellan den behöriga staten och bosättningsstaten. Denna dom motsäger dock inte den ovan omtalade tolkningen av artikel 71.1 b i förordningen. Den situation som denna bestämmelse vanligen tillämpas på, nämligen den där den behöriga staten är den stat där arbetstagaren har varit verksam, utesluter inte att den behöriga staten i förekommande fall är den som utses i en överenskommelse i enlighet med artikel 17 i förordningen.

19 I ett sådant fall som i målet vid den nationella domstolen utgör alltså den omständigheten att den stat där arbetstagaren senast var anställd sammanfaller med den stat där han är bosatt inte hinder mot att artikel 71.1 i förordningen är tillämplig då den behöriga staten inte är bosättningsstaten.

20 Denna tolkning stöds av syftet med artikel 71.1 b ii, vars bestämmelser avser att säkerställa att den migrerande arbetstagaren erhåller förmåner vid arbetslöshet under villkor som är så förmånliga som möjligt för att söka ny anställning (se dom av den 22 september 1988, Bergemann, 236/87, Rec. s. 5125, punkt 18).

21 Bestämmelserna har nämligen till syfte att ge arbetstagaren möjlighet att erhålla förmåner vid arbetslöshet i den stat där han är bosatt.

22 Denna möjlighet är rättfärdigad för vissa kategorier av arbetstagare som har nära anknytning, särskilt av personlig och yrkesmässig art, med det land där de har etablerat sig och vanligen vistas. Arbetstagare som har sådan anknytning till den stat där de är bosatta har nämligen också i denna stat de bästa utsikterna att kunna återvända till yrkeslivet (se t. ex. den ovan nämnda domen Bergemann, punkt 20).

23 För att uppnå detta mål ges arbetstagaren i dessa bestämmelser en möjlighet att välja, eftersom denne bäst kan bedöma vilka möjligheter som föreligger för att återvända till yrkeslivet. Han kan välja mellan att omfattas av systemet för förmåner vid arbetslöshet i den stat där han senast var anställd eller ansöka om förmåner i den stat där han är bosatt. Denna valmöjlighet används i synnerhet, och till och med uteslutande, i det fall då en helt arbetslös person väljer att omfattas av lagstiftningen i den stat där han är bosatt genom att anmäla sig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen i den stat i vilken han ansökt om förmåner. I gengäld kan arbetstagaren varken kumulera arbetslöshetsunderstöd från båda staterna eller, när han endast har anmält sig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen i den stat inom vars territorium han är bosatt, kräva utbetalning av förmåner vid arbetslöshet från den stat där han senast var anställd (se dom av den 27 maj 1982, Aubin, 227/81, Rec. s. 1991, punkt 19).

24 Enligt domstolens rättspraxis är för övrigt den omständighet som avgör om artikel 71 överhuvudtaget skall tillämpas om personen i fråga är bosatt i en annan medlemsstat än den vars lagstiftning han omfattades av under sin senaste anställning (se senast dom av den 27 januari 1994, Maitland Toosey, C-287/92, Rec. s. I-279, punkt 13).

25 Denna avgörande omständighet innebär att artikel 71 skall tillämpas även när arbetstagaren under sin senaste anställning, kontinuerligt eller inte kontinuerligt, var bosatt inom den medlemsstats territorium där även hans arbetsgivare var etablerad.

26 Det är riktigt att tillämpningen av den bestämmelse som har tolkats tillåter att en arbetstagare erhåller förmåner vid arbetslöshet från en medlemsstat, i vilken han inte har betalat några avgifter under sin senaste anställning. Detta är emellertid en konsekvens som åsyftas av gemenskapslagstiftaren som har velat ge arbetstagaren så goda möjligheter som möjligt att återvända till yrkeslivet.

27 Den första frågan skall alltså besvaras på så sätt, att artikel 71.1 b ii i förordningen skall tolkas så, att den även är tillämplig på arbetslösa arbetstagare som under sin

senaste anställning var bosatta i den medlemsstat där de var anställda, om de behöriga myndigheterna i två medlemsstater med avvikelse från artikel 13.2 a i nämnda förordning och med tillämpning av artikel 17 i samma förordning har kommit överens om att den anställde fortfarande skall omfattas av lagstiftningen om social trygghet i en av dessa medlemsstater, som inte är densamma som den där den arbetslösa personen innehade anställning.

Angående den andra frågan

28 Med sin andra fråga vill den domstol som har begärt förhandsavgörande få klarhet i om artikel 71.1 b ii i förordningen skall tillämpas även i det fall när överenskommelsen baserad på artikel 17 ingicks då arbetstagaren redan arbetade och var bosatt inom en och samma medlemsstats territorium.

29 Såsom framgår av domen av den 17 maj 1984, Brusse (101/83, Rec. s. 2223, punkt 20) finns det ingenting i ordalydelsen av artikel 17 som säger att den möjlighet att göra undantag som medlemsstaterna har enligt denna bestämmelse endast behöver avse framtiden. Tvärtom följer av andemeningen och uppbyggnaden av artikel 17, att en överenskommelse i enlighet med denna bestämmelse, i den eller de berörda arbetstagarnas intresse, även kan avse perioder i förfluten tid (se samma dom, punkt 21).

30 Den andra frågan skall alltså besvaras på så sätt, att artikel 71.1 b ii även är tillämplig om överenskommelsen baserad på artikel 17 ingicks då arbetstagaren redan arbetade och var bosatt inom en och samma medlemsstats territorium.

Rättegångskostnader

31 De kostnader som har förorsakats de tyska, franska och italienska regeringarna samt Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, kan inte ersättas. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på denna att fatta beslut om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom dom av den 29 november 1993 förts vidare av Arbeidshof te Brussel — följande dom:

1) Artikel 71.1 b ii i rådets förordning (EEG) nr 1408/71, om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen såsom denna ändrats och uppdaterats genom rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, skall tolkas på så sätt att den även är tillämplig på arbetslösa arbetstagare som under sin senaste anställning var bosatta i den medlemsstat där de var anställda, om de behöriga myndigheterna i två medlemsstater med avvikelse från artikel 13.2 a i nämnda förordning och med tillämpning av artikel 17 i samma förordning har kommit överens om att den anställde fortfarande skall omfattas av lagstiftningen om social trygghet i en av dessa medlemsstater, som inte är densamma som den där den arbetslösa personen innehade anställning.

2) Denna artikel skall även vara tillämplig om överenskommelsen baserad på artikel 17 ingicks då arbetstagaren redan arbetade och var bosatt inom en och samma medlemsstats territorium.

Schockweiler Mancini Kakouris

Murray Hirsch

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 29 juni 1995.

R. Grass F.A. Schockweiler

Justitiesekreterare Ordförande på sjätte avdelningen